

Система менеджменту якості.
Навчальна програма
навчальної дисципліни
«Авіаматеріалознавство»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
НП 07.01.02 – 01-2016

Стор. 2 із 8

Навчальну програму дисципліни «Авіаматеріалознавство» розроблено на основі освітньо-професійної програми та навчального плану № НБ-14-6.051103/15 підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом 6.051103 «Авіоніка» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробили:

професор кафедри машинознавства _____ В. Лабунець

Навчальну програму обговорено на засіданні кафедри машинознавства, протокол № ____ від « ____ » _____ 2016 р.

Завідувач кафедри _____ М. Кіндрачук

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри напрямку 6.051103 «Авіоніка» – кафедри авіоніки, протокол № ____ від « ____ » _____ 2016 р.

Завідувач випускової кафедри _____ А. Скрипець

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради навчально-наукового Аерокосмічного інституту, протокол № ____ від « ____ » _____ 2016 р.

Голова НМРР _____ В. Кравцов

УЗГОДЖЕНО
Декан МЕФ
_____ Н. Ладогубець
« ____ » _____ 2016 р.

УЗГОДЖЕНО
Директор ННАКІ
_____ В. Шмаров
« ____ » _____ 2016 р.

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Авіаматеріалознавство» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015 р. №37/роз.

Дана навчальна дисципліна є складовою частиною комплексу знань, потрібних при конструюванні, експлуатації та ремонті електронного обладнання і пілотажно-навігаційних комплексів.

Метою викладання дисципліни «Авіаматеріалознавство» є формування у студентів знань, умінь та навичок, які забезпечують розв'язання інженерних задач, пов'язаних із застосуванням електротехнічних і конструкційних матеріалів при конструюванні, експлуатації та ремонті авіаційного електронного обладнання і пілотажно-навігаційних комплексів.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння знаннями класифікації та маркування електротехнічних та конструкційних матеріалів;
- вміння обґрунтовано обирати потрібні матеріали відповідно умовам конструювання, експлуатації та ремонту;
- вміння аналізувати результати впливу експлуатаційних та кліматичних факторів на властивості електротехнічних матеріалів.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- фізичну сутність явищ, що відбуваються в матеріалах в умовах експлуатації, їх взаємозв'язок з властивостями;
- основні властивості і характеристики електротехнічних та конструкційних матеріалів;
- результати впливу експлуатаційних факторів на матеріали електронного обладнання і пілотажно-навігаційних комплексів.

Вміти:

- визначати основні характеристики електротехнічних і конструкційних матеріалів;
- оцінювати поведінку матеріалів під дією експлуатаційних факторів;
- обґрунтовано обирати матеріали для забезпечення працездатності електронного обладнання і пілотажно-навігаційних комплексів;

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з трьох навчальних модулів, а саме:

- навчального модуля **№1 «Конструкційні авіаційні матеріали»**
- навчального модуля **№2 «Діелектричні та провідникові матеріали»**
- навчального модуля **№3 «Напівпровідникові та магнітні матеріали»**, кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна «Авіаматеріалознавство» базується на знаннях таких дисциплін, як: «Вища математика», «Фізика», «Хімія» та є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Оптоелектронна та лазерна техніка і лінії зв'язку в авіоніці», «Авіаційні електричні машини та апарати», «Електропостачання повітряних суден» та інших.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль №1 «Конструкційні авіаційні матеріали».

Тема 2.1.1. Будова твердого тіла.

Кристалічні речовини з упорядкованим розташуванням атомів і молекул та аморфні речовини з хаотичним розташуванням атомів і молекул. Кристалічна ґратка і елементарна кристалічна комірка. Типи елементарних кристалічних комірок та їх вплив на властивості. Дефекти кристалічної будови (точкові, лінійні, поверхневі) та їх вплив на електричні, механічні властивості. Поліморфізм - наявність декількох кристалічних ґраток у одного металу при різних температурах.

Тема 2.1.2. Поняття про сплав та термічна обробка сталей

Поняття про сплав. Типи сплавів: твердий розчин, хімічна сполука, механічна суміш. Зв'язок між будовою і властивостями сплавів. Сталі і чавуни. Фази і двофазні структури в залізобуглецевих сплавах. Види термічної обробки, їх режими і призначення: відпал, гартування, відпуск. Основні види термічної обробки: відпал, гартування, відпуск. Поняття про твердість металів. Методи вимірювання твердості.

Тема 2.1.3. Конструкційні леговані сталі.

Основні авіаційні конструкційні леговані сталі та сплави. їх термічна обробка, властивості та застосування. Основні незалізомісткі конструкційні матеріали: сплави алюмінію, магнію, титану та берилію. їх термічна обробка, властивості та застосування. Корозія авіаційних матеріалів. Типи корозії. Механізм корозії. Методи захисту від корозії.

Тема 2.1.4. Композиційні матеріали.

Композиційні матеріали: їх класифікація за типом матриці та наповнювача. Основні групи композиційних матеріалів на основі металевої, полімерної, вуглецевої та керамічної матриці, їх властивості та застосування. Інтелектуальні матеріали.

Тема 2.1.5. Поляризація діелектриків.

Поляризація та її види. Залежність поляризації твердих діелектриків від різних чинників. Поляризація рідин. Поляризація газів.

Тема 2.1.6. Електропровідність діелектриків.

Фізика струмів в діелектриках. Електропровідність твердих діелектриків. Залежність електропровідності від різних чинників. Електропровідність рідин. Електропровідність газів.

Тема 2.1.7. Втрати енергії в діелектриках.

Показники, що характеризують втрати. Зв'язок між втратами енергії та струмами в діелектриках. Види втрат енергії. Залежність втрат енергії від різних чинників. Електрична міцність діелектриків. Види пробою. Пробій газів. Залежність пробою газів від різних чинників. Пробій в неоднорідному електричному полі. Пробій твердих діелектриків. Пробій рідин. Механічні, теплові, вологісні властивості діелектриків.

Тема 2.1.8. Класифікація діелектриків.

Класифікація твердих органічних діелектриків: їх типи, властивості і застосування. Класифікація твердих неорганічних діелектриків: їх типи,

властивості, застосування. Діелектричні рідини. Газы. Активні діелектрики. Матеріали квантової техніки.

2.2. Модуль №2 «Діелектричні та провідникові матеріали».

Тема 2.2.1. Провідникові матеріали.

Провідникові матеріали: основні властивості провідникових матеріалів. Природа електропровідності провідникових матеріалів. Залежність електропровідності провідникових матеріалів від різних чинників. Класифікація провідникових матеріалів: основні групи провідникових матеріалів, їх властивості та застосування.

Тема 2.2.2. Явище надпровідності.

Природа надпровідності. Вплив магнітного поля на надпровідність. Високотемпературна надпровідність.

Тема 2.2.3. Фізика провідності напівпровідників.

Визначення напівпровідників. Вплив зовнішніх факторів на електропровідність напівпровідників. Природа електропровідності напівпровідників. Два типи електропровідності. Фізика електропровідності. Домішки в напівпровідниках. Термоелектричні явища в напівпровідниках.

Тема 2.2.4. Контактні явища в напівпровідниках.

Контакт напівпровідник - напівпровідників: р-р- перехід. Гетероперехід. Контакт метал- напівпровідників. Чотири типи контакту метал-напівпровідників. Вплив електричного поля на р-р- перехід. Напівпровідникові випрямлячі. Вплив світла на р-р- перехід. Фотодіоди. Сонячні батареї.

Тема 2.2.5. Напівпровідникові матеріали. Напівпровідникові матеріали, основні визначення. Діоди. Транзистори. Термістори. Фоторезистори. Люмінесценція. Люмінофори. Варистори. Датчики Хола. Термоелектричні явища в напівпровідниках: ефект Зеебека та ефект Пельтьє.

Тема 2.2.6. Магнітні матеріали. Елементи теорії магнетизму.

Класифікація матеріалів за поведінкою в магнітному полі: діа-, пара-, ферромагнетики. Антиферромагнетики. Феримагнетики. Природа ферромагнетизму. Магнітна анізотропія, магнітострикція, точка Кюрі. Магнітна проникність. Процес намагнічення в монотонному та циклічному магнітних полях. Початкова і основна криві намагнічення. Петля гістерезису. Втрати енергії в постійному та змінному магнітних полях. Магнітопровід з повітряним проміжком.

Тема 2.2.7. Класифікація магнітних матеріалів.

Класифікація магнітних матеріалів за властивостями. Магнітом'які матеріали: основні групи, властивості, застосування. Магнітотверді матеріали: основні групи, властивості і застосування. Спеціальні магнітні матеріали: основні групи, властивості і застосування. Аморфні магнітні матеріали.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1 Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Матеріалознавство: підручник./ М.В. Кіндрачук, В.Ф. Лабунець, Т.С. Климова, І.Г. Черниш.-К.: НАУ, 2011. – 492 с.;

3.1.2. Лахтин Ю.М. Материаловедение: Учебник / Ю.М. Лахтин, В.П. Леонтьева. – М.: Машиностроение, 2003. – 528 с.;

3.1.3 Бабак В.П. Конструкційні та функціональні матеріали. Частина 1. / В.П. Бабак, Д.Ф. Байса, С.Ф. Філоненко. – Київ: Техніка, 2003. – 344 с.;

3.1.4. Морозова И.Д. Электрорадиоматериалы / И.Д. Морозова. – М.: Воздушный транспорт, 2003р. – 200 с.

3.2. Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. Лабунець В.Ф., Климова Т.С. Електротехнічні матеріали. Лабораторний практикум. / В.Ф. Лабунець, Т.С. Климова. – Київ: РВВ НАУ, 2003. – 80 с.;

3.2.2. Лабунець В.Ф. Авіакосмічні матеріали з високою питомою міцністю: навч. Посіб. / В.Ф. Лабунець. – К. : НАУ. – 2015. – 204 с.

